

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

FULLETEN

EFSANE

SBD NOTLARI

1. ÖĞRENME ALANI

BİRLİKTE YAŞAMAK

Konu Özetleri

SBD Bilgi

Kavram Kartları

Kazanım Odaklı

HAZIRLAYAN

Muammer ASLAN

GRUPLAR VE ROLLERİMİZ – GRUP NEDİR?

5. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.1 GRUPLAR VE ROLLERİMİZ

Öğrenme çıktısı: Dâhil olduğunuz gruplar ve bu gruplardaki rolleriniz arasındaki ilişkileri **çözümleyebileceksiniz**.
Anahtar kavramlar: **grup, rol, hak, sorumluluk**.

Toplum içinde **ortak hedef ve değerleri** olan insanlar **grupları** meydana getirir. Aile, akrabalar, arkadaşlar ve okul toplumdaki gruplara birer örnektir. Toplum, gruplar arasındaki **uyum** ve grupların **birbirine desteği** ile varlığını sürdürür. Gruptaki üyeler tecrübe, beceri ve farklı bakış açılarıyla gruba **değer katar**; diğer üyelerin gelişimine de katkıda bulunur.

07.00 · Aile – kahvaltı sofrası

07.45 · Okul servisi arkadaşları

08.30 · Sınıf ve okul grubu

16.00 · Arkadaş grubu – oyun

Görsel 1.1 – Taylan'ın günü: Kitaptaki Taylan'ın bir günü: sabah **ailesiyle** kahvaltı, serviste **servis arkadaşları**, okulda **sınıf arkadaşları ve öğretmenleri**, akşam parkta **arkadaş grubu**. Taylan gün içinde **birden çok gruba** girer; her grupta farklı bir rolü vardır.

GRUP	ÜYELERİ	ORTAK AMAÇ / DEĞER
Aile	Anne, baba, çocuklar	Birlikte yaşamak, sevgi ve güven içinde büyümek
Akraba	Dede, babaanne, anneanne, amca, hala, teyze, dayı, kuzenler	Bayramlarda, özel günlerde bir arada olmak; birbirine destek olmak
Arkadaş	Yaşıtlarımız, oyun ve okul arkadaşlarımız	Oyun oynamak, ders çalışmak, sanat-spor etkinliklerine katılmak
Komşu	Konutları yakın olan insanlar	İyi ve kötü günde birbirine destek olmak, ziyaretleşmek
Okul	Öğrenciler, öğretmenler, idareciler, kulüpler	Eğitim-öğretim görmek, birlikte öğrenmek
Sosyal sorumluluk	Gönüllüler	Yaşam koşullarını iyileştirmek, doğayı korumak, yardımlaşmak

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** "Aşağıdakilerden hangisi bir **grup** değildir?" → Grup için **ortak amaç** ve **birden fazla üye** gerekir; otobüs durağında bekleyen kişiler grup **değildir**.
- Açık uçlu: "Dâhil olduğunuz üç grubu ve bu gruplardaki rollerinizi yazınız." → aile-çocuk, okul-öğrenci, takım-kaleci gibi **grup-rol** eşleştirmesi bekler.

KAVRAMLAR

Grup: Ortak amaç ve değerleri olan insanların oluşturduğu topluluk.

Toplum: Aynı yerde yaşayan, ortak kurallara bağlı insan topluluğu.

Ortak hedef: Bir grubun üyelerinin birlikte ulaşmak istediği amaç.

Tecrübe: Deneyim; yaşayarak edinilen bilgi.

Rol: Bir grupta üstlendiğimiz görev ve bize düşen davranış biçimi.

Uyum: Bir arada düzenli ve anlaşarak yaşama.

Değer: Bir toplumun önemli saydığı inanç ve ilkeler.

Beceri: Bir işi iyi yapabilme yeteneği.

5.1.1 DÂHİL OLDUĞUMUZ GRUPLAR VE ROLLERİMİZ

Dâhil olduğumuz gruplarda birtakım **rollere** sahip oluruz: aile içinde **çocuk**, okulda **öğrenci**, sınıfta **sınıf başkanı**, hentbol takımında **kaleci**... Birden çok grupta yer aldığımız için **aynı anda birden fazla role** sahip oluruz. Rollerimize göre çeşitli **haklar** elde eder ve **sorumluluklar** üstleniriz.

Görsel 1.2 · Aile grubu

5.1.1 AİLE GRUBU

İçinde yer aldığımız **ilk grup ailedir**. Toplumun temelini oluşturan aile grubu **anne, baba ve çocuk**tan oluşur.

ROLÜMÜZ	HAKLARIMIZ	SORUMLULUKLARIMIZ
Çocuk / kardeş	Sağlıklı barınma, beslenme, sevgi ve güven; kararlar alınırken duygu ve düşüncelerimizi özgürce ifade etmek	Ev işlerinde anne ve babamıza yardım etmek ; aile büyüklerine saygı; kardeşlerimizle paylaşmak

5.1.1 AKRABALIK GRUBU

Hayatımızdaki önemli gruplardan birini **akrabalarımız** oluşturur: dede, babaanne, anneanne, amca, hala, teyze, dayı ve kuzenlerimiz.

ROLÜMÜZ	HAKLARIMIZ	SORUMLULUKLARIMIZ
Torun / yeğen / kuzen	Sevilmek, bayram ve özel günlerde bir arada olmak, büyüklerimizin tecrübesinden yararlanmak	Büyüklerimizi ziyaret etmek, hasta olduklarında ilgilenmek, kuzenlerimizle iyi geçinmek

Akrabalık grubu – dede ve torun

Arkadaşlık grubu

5.1.1 ARKADAŞLIK GRUBU

Toplumsal hayatımızı oluşturan diğer bir grup da **arkadaş grubudur**. Arkadaşlarımızla oyun oynar, ders çalışır, sanat ve spor etkinliklerine katılırız; böylece **nitelikli ve eğlenceli** vakit geçiririz.

ROLÜMÜZ	HAKLARIMIZ	SORUMLULUKLARIMIZ
Oyun arkadaşı / takım arkadaşı	Oyuna katılmak, fikrimizi söylemek, saygı görmek	Oyun oynarken kurallara uymak , başkalarının haklarına saygılı olmak , sırasını beklemek

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** "Aile içindeki rolünüzden doğan bir hak ve bir sorumluluk yazınız." → Hak: düşüncemi ifade etmek; sorumluluk: ev işlerine yardım etmek. Hak bize **tanınan**, sorumluluk bizden **beklenen**dir.

KAVRAMLAR

Hak: Bir kişiye kanun, kural veya gelenekle tanınan yetki.

Sorumluluk: Kişinin üstlendiği görevi yerine getirme yükümlülüğü.

Aile: Anne, baba ve çocuklardan oluşan, toplumun temel grubu.

Akraba: Kan veya evlilik yoluyla bağlı kişiler.

5.1.1 KOMŞULUK · OKUL · SOSYAL SORUMLULUK GRUPLARI

Komşuluk grubu – ziyaret

5.1.1 KOMŞULUK GRUBU

Konutları yakın olan insanlar komşuluk grubunu oluşturur. Komşuluk grubu toplumda önemli bir yere sahiptir: komşular birbirini **ziyaret eder**, kötü günde birbirine **destek olur**.

ROLÜMÜZ	HAKLARIMIZ	SORUMLULUKLARIMIZ
Komşu	Huzurlu bir çevrede yaşamak, iyi günde kötü günde destek görmek	Gürültü yapmamak, ortak alanları temiz kullanmak, selam vermek, hasta ve yaşlı komşulara yardım etmek

Kültürümüzde komşuluk: **Hadisişerif:** "Komşusu açken tok yatan bizden değildir." · **Atasözleri:** "Komşu komşunun külüne muhtaçtır." · "Ev alma, komşu al." → İncamız ve kültürümüz komşuluğa büyük önem verir; komşuya **yardım, saygı ve ilgi** bizim için hem dinî hem kültürel bir sorumluluktur. (Kaynak: diyanet.gov.tr, sozluk.tdk.gov.tr)

5.1.1 OKUL GRUBU

Toplumsal hayatımızın önemli bir bölümü **okulda** geçer. Okulda eğitim-öğretim görür, arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizle güzel vakit geçirir, **müzik ve resim kulüpleri** gibi kulüplerde yer alırız.

ROLÜMÜZ	HAKLARIMIZ	SORUMLULUKLARIMIZ
Öğrenci / kulüp üyesi / sınıf başkanı / nöbetçi	Sağlıklı bir çevrede eğitim almak ; oyun alanı, spor salonu ve laboratuvar gibi alanlardan yararlanmak	Derslere geç kalmamak ; araç ve gereçleri dikkatli kullanmak ; ödevleri zamanında yapmak; okul kurallarına uymak

Görsel 1.3 · Okul grubu

Sosyal sorumluluk – fidan dikimi

5.1.1 SOSYAL SORUMLULUK GRUBU

Yaşam koşullarının iyileştirilmesi, **doğanın korunması**, yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri için **sosyal sorumluluk gruplarına** katılabiliriz: fidan dikimi, kitap toplama kampanyası, çevre temizliği, yaya üst geçidi projesi...

ROLÜMÜZ	HAKLARIMIZ	SORUMLULUKLARIMIZ
Gönüllü / proje yöneticisi / kampanya sorumlusu	Görüş bildirmek, görev seçmek, emeğinin değer görmesi	Üstlendiği görevi zamanında ve eksiksiz yapmak, ekiple uyumlu çalışmak

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** Metindeki kişinin **grubu ve rolü** sorulur: fidan diken gönüllüler → sosyal sorumluluk grubu, rol: gönüllü. Komşulukla ilgili **atasözünün anlamı** da açık uçlu sorulabilir.

5.1.1 ROLLERİMİZ · HAKLARIMIZ · SORUMLULUKLARIMIZ

Rollerimiz, dâhil olduğumuz gruba göre **değişir**; bazı hak ve sorumluluklarımız ise **birden fazla rolümüzle** ilgili olabilir. Aşağıdaki tablo, kitaptaki "Gruplar ve Roller" etkinliğinde verilen rol, hak ve sorumlulukları eşleştirir.

GRUP	ROL	HAKLAR	SORUMLULUKLAR
Aile	Çocuk	Sağlıklı bir barınma imkânına sahip olmak; kararlar alınırken duygu ve düşüncelerimizi özgürce ifade etmek	Ev işlerinde anne ve babamıza yardım etmek; başkalarının haklarına saygılı olmak
Okul	Öğrenci	Sağlıklı bir çevrede eğitim almak ; oyun alanı, spor salonu ve laboratuvar gibi alanlardan faydalanmak	Derslere geç kalmamak; araç ve gereçleri dikkatli kullanmak; başkalarının haklarına saygılı olmak
Arkadaş grubu	Oyun arkadaşı	Oyuna katılmak; düşüncelerimizi özgürce ifade etmek	Oyun oynarken kurallara uymak ; başkalarının haklarına saygılı olmak

Sabah

Evde **çocuk** rolü → kahvaltıya yardım

Gün içinde

Okulda **öğrenci**, sınıfta **nöbetçi** rolü → derse zamanında girmek

Akşamüstü

Takımda **kaleci**, parkta **oyun arkadaşı** → kurallara uymak

Hafta sonu

Akrabada **torun**, apartmanda **komşu** → ziyaret, selam, yardım

Bir günde kaç rol?: Bir öğrenci aynı gün içinde **çocuk, öğrenci, nöbetçi, kaleci, torun ve komşu** rollerini üstlenebilir: **Aynı anda birden fazla role sahibiz.** Roller değişse de ortak sorumluluğumuz her yerde aynıdır: **başkalarının haklarına saygılı olmak.**

DEĞERLENDİRELİM – DOĞRU YARGILAR

- ✓ Dâhil olduğumuz gruplara göre **rollerimiz değişir.**
- ✓ Bazı hak ve sorumluluklarımız **birden fazla rolümüzle** ilişkili olabilir.
- ✓ Dâhil olduğumuz **ilk grup ailedir.**
- ✓ **Aynı anda birden fazla role** sahip olabiliriz.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** Rol kartı senaryoları (grup lideri Akif, sınıf nöbetçisi Gülnur, proje yöneticisi Pelin...) verilip **"kişinin rolü ve bu rolün sorumluluğu nedir?"** sorulur. Cevapta önce **grubu**, sonra **rolü**, sonra **hak/sorumluluğu** yazın.
- "Aynı anda birden fazla role sahip olabilir miyiz?" → **Evet**; örnekle açıklamanız istenir (evde çocuk, okulda öğrenci).

KAVRAMLAR

Barınma: Güvenli bir evde yaşama.

Özgürce: Baskı olmadan, serbestçe.

Ara bulucu: Anlaşmazlıkta tarafları uzlaştıran kişi.

Proje: Bir amaç için planlanan çalışma.

Uzlaşma: Anlaşmaya varma.

Faydalanmak: Yararlanmak.

Lider: Bir grubu yönlendiren kişi.

Senaryo: Bir olayın kurgulanmış akışı.

Yönetici: Bir işi planlayıp yürüten kişi.

Yargı: Bir konu hakkında varılan sonuç, karar.

TEST MİNİ TEST

5 soru · yeni nesil · önerilen süre 8 dakika

Doğru: ___ / 5

- 1 Aşağıda bazı insan toplulukları verilmiştir:
- Otobüs durağında bekleyen yolcular
  - Okul bahçesinde fidan diken gönüllü öğrenciler
  - Hafta sonu maç yapan mahalle takımı

Bu topluluklardan hangileri "ortak amaç" taşıdığı için bir grup sayılır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) II ve III D) I, II ve III

- 2 Elif sabah ailesiyle kahvaltı yaptı, okulda sınıf nöbetçisi olarak tahtayı sildi, akşam apartmandaki komşusunun poşetlerini taşıdı.

Elif'in bir gün içinde üstlendiği bu roller aşağıdaki yargılardan hangisini en iyi destekler?

- A) İnsanlar yalnızca tek bir gruba dâhil olabilir. B) Aynı anda birden fazla role sahip olabiliriz.
C) Rollerimiz hiçbir zaman değişmez. D) Sorumluluklar yalnızca okulda vardır.

- 3 Bir öğrencinin okuldaki rolüyle ilgili aşağıdaki ifadeler verilmiştir:

- Sağlıklı bir çevrede eğitim almak
- Derslere geç kalmamak
- Laboratuvardan yararlanmak
- Araç ve gereçleri dikkatli kullanmak

Bu ifadelerden kaç tanesi öğrencinin sorumluluğudur?

- A) 1 B) 2
C) 3 D) 4

- 4 "Komşu komşunun külüne muhtaçtır." atasözü komşuluk grubuyla ilgilidir.

Bu atasözü aşağıdakilerden hangisini anlatmak için söylenmiştir?

- A) Komşuların birbirine ihtiyaç duyduğunu ve yardımlaşması gerektiğini B) Komşuların birbirinin evine girmemesi gerektiğini
C) Ev alırken fiyatına bakmak gerektiğini D) Komşuların akraba olduğunu

- 5 Tabloda bazı gruplar ve bu gruplardaki roller eşleştirilmiştir:

Aile → çocuk · Okul → öğrenci · Hentbol takımı → ? · Sosyal sorumluluk grubu → gönüllü

Soru işaretli yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Torun B) Komşu
C) Kaleci D) Sınıf başkanı

SORU	CEVAP	KISA ÇÖZÜM
1. Soru	C	Durakta bekleyenlerin ortak amacı ve birlikteliği yoktur; gönüllüler ve takım ortak amaçla bir aradadır.
2. Soru	B	Elif aynı gün çocuk, nöbetçi öğrenci ve komşu rollerini üstlenmiştir.
3. Soru	B	Geç kalmamak ve araçları dikkatli kullanmak sorumluluk; eğitim almak ve laboratuvardan yararlanmak haktır.
4. Soru	A	Atasözü komşuların en küçük şeyde bile birbirine muhtaç olduğunu, yardımlaşmayı anlatır.
5. Soru	C	Hentbol takımında üstlenilen rol kalecidir; torun akraba, komşu komşuluk grubunun rolüdür.

KÜLTÜR NEDİR? · TÜRK KÜLTÜRÜNDEN ÖRNEKLER

5. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.2 KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİN BİRLİKTE YAŞAMAYA KATKISI

Öğrenme çıktısı: Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini **yorumlayabileceksiniz**. Anahtar kavramlar: **kültür, saygı, birlik ve beraberlik**.

Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği **maddi ve manevi değerlerin bütünüdür**. Toplum içinde dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli yer tutar. Kültür, bir toplumu **millet yapan** ve onu diğer milletlerden **ayırarak** özelliklerdir; Türk kültürü Türk milletin **hayat tarzını** yansıtır.

Türk kahvesi – ikram kültürü

Halk oyunları

Sema – manevi kültür

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

KÜLTÜR ÖGESİ	TÜRK KÜLTÜRÜNDEN ÖRNEKLER
Sanat	Ebru, hat, çini, ahşap baskı, el dokuması kilim
Yemek	Kayseri mantısı, kebab, baklava, etli ekmek, aşure, Türk kahvesi
Giyim-kuşam	Zeybek cepkeni, yöresel folklor kıyafetleri, tarabulus kuşağı
Kutlama	23 Nisan, bayramlar, ramazanda mahya asma, Nevruz
Müzik / oyun	Türk halk müziği, zeybek, horon; geleneksel çocuk oyunları
Mimari	Geleneksel Türk evlerinde cumba ; cami, han, kervansaray

Geleneksel oyunlar: **Geleneksel oyunlarımız** kültürümüzü kuşaktan kuşağa aktarır. Aynı oyunlar başka kültürlerde de vardır: **üçtaş** (Türkmenistan, Hindistan), **beştaş** (Endonezya, Kırgızistan, Kore, Yunanistan), **dokuztaş** (Hindistan, Suriye), **istop** (İtalya, Romanya, Kolombiya), **körebe** (Nijerya, Kazakistan, Almanya, Fransa, İngiltere), **mangala** (Türk cumhuriyetleri, Afrika, Asya, Karayipler). → Farklı kültürlerde aynı oyunların olması, kültürlerin **etkileşim** içinde olduğunu ve insanlığın **ortak değerler** paylaştığını gösterir.

23 Nisan – dünyanın çocuk bayramı: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk çocuklarına hediye edilmiştir. Bugün 23 Nisan şenliklerine **yabancı ülke çocukları** da misafir olarak katılır. Çocuklara bayram hediye eden ve bunu bütün dünyayla paylaşan **ilk ve tek ülke Türkiye**'dir. TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'nde çocuklar ülkelerinin kültürünü tanıtır.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** "Kültür nedir? Türk kültüründen üç örnek yazınız." → Tanım: maddi ve manevi değerler bütünü; örnekler farklı öğelerden seçilirse (yemek + sanat + kutlama) daha güçlü cevap olur.
- "Aynı oyunun farklı ülkelerde oynanması neyi gösterir?" → **kültürel etkileşim / ortak değerler**.

ÜLKELERİN KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5. SINIF

5.1.2 23 NİSAN ÇOCUK ŞENLİĞİ – ÜLKELERİN KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

Kitapta TRT 23 Nisan Çocuk Şenliği'ne katılan çocuklar ülkelerini tanıtır. Her ülkenin **giyim, yemek, müzik, el sanatı ve kutlama** gelenekleri farklıdır; bu farklılıklar dünyanın **kültürel zenginliği**dir.

Efe – Türkiye

İvanka – Bulgaristan

Olga – Rusya

Ata – Türkmenistan

Atiye – KKTC

ÜLKE	GIYİM	YEMEK	MÜZİK / SANAT	KUTLAMA / GELENEK
Türkiye	Zeybekte gömlek üstüne işlemeli cepken	Kayseri mantısı, kebab, baklava, etli ekmek	Ebru sanatı; halk oyunları	Ramazanda minareler arasına mahya ; geleneksel evlerde cumba
Bulgaristan	Surva Festivali'nde hayvan kürkünden kukeri kostümleri	Sıcak ve soğuk çorbalar	Kaval, zurna, yaylı çalgı gadulka ; kalaycılık	Mart ayında beyaz-kırmızı iplerden marteniçka bilekliği (beyaz huzur, kırmızı yaşam)
Rusya	Uzun askılı elbise sarafan + başlık kokoşnik	Vinegret salatası, Rus salatası	Balalayka , gusli; Tolstoy, Dostoyevski, Çehov	Baharı karşılayan Maslenitsa (Nevruz'a benzer); düğünde damadın bahşışı
Türkmenistan	Koyun postundan başlık telpek ; bolca kırmızı	Düğünde plov (Türkmen pilavı)	Türkmen sazı; halı dokumacılığı	Mayıs'ın son pazarı Halı Bayramı — dünyadaki tek halı bayramı
KKTC	İşlemeli cepken (yelek)	Kızartılmış hellim peyniri	Darbuka, zurna, ud; lefkara nakışı	Mendille oynanan oyun havası; düğünde testi oyunu

Benzerlikler ve farklılıklar: Efe'nin (Türkiye) ve Atiye'nin (KKTC) tanıtlarında **cepken** ortaktır; Rusya'nın Maslenitsa'sı bizim **Nevruz**'a benzer; Bulgaristan'da kalaycılık Anadolu'da da vardır. → Kültürler birbirinden **etkilenir**; benzerlikler yakınlaştırır, farklılıklar zenginleştirir.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** Bir çocuğun tanıtım metni verilir "Hangi kültür öğeleri (giyim, yemek, müzik, kutlama) geçmektedir?" diye **sınıflandırma** istenir; kültür ögesi adlarını doğru kullanın.
- "Ülkemizle KKTC'nin kültürel benzerliklerine iki örnek yazınız." → cepken, zeybek, kahve, hellim/tarhana gibi.

KAVRAMLAR

Cepken: Gömlek üstüne giyilen kısa, işlemeli, yakasız giysi.

Marteniçka: Bulgaristan'da mart ayında takılan beyaz-kırmızı bileklik.

Maslenitsa: Rusya'da bahar bayramı.

Kukeri: Bulgaristan'da kürkten yapılan festival kostümü.

Sarafan / kokoşnik: Rus kadın elbisesi ve başlığı.

Telpek: Türkmen erkeklerinin koyun postundan başlığı.

5.1.2 KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ VE ORTAK KÜLTÜRÜMÜZ

KKTC, Türk dünyasının önemli bir parçasıdır. Bayrağının ortasındaki **ay yıldız Türklüğü**, üstteki kırmızı şerit **Türkiye'yi**, alttaki kırmızı şerit **KKTC'yi** simgeler. Kıbrıs'ın Türk vatani oluşu, Osmanlı Devleti'nin adayı **1571**'de fethetmesiyle başlar; o tarihten beri tarihî ve kültürel bağlarımız sürer.

Görsel 1.12 · KKTC bayrağı

Görsel 1.13 · Rauf Denktaş – KKTC'nin kurucusu

1571

Osmanlı Devleti Kıbrıs'ı fethetti.

1878

Ada bir süreliğine **İngiliz idaresine** geçti; Türk bayrağı gönderden indirildi.

1974

Kıbrıs Barış Harekâtı (2024'te 50. yıl dönümü kutlandı).

15 Kasım 1983

Rauf Denktaş ve Kıbrıslı vatanseverlerin çabasıyla **KKTC** kuruldu; Denktaş ilk cumhurbaşkanı.

Dedemin sözü: Rauf Denktaş, dedesi Şehertli Mehmet'in 1878'de Türk bayrağının indirilişini yaşadığını ve "**Osmanlı yamandı... Gittiler ama yine gelecekler...** Ben göremeyeceğim ama sizler göreceksiniz." dediğini anlatır: Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs'ın bir Türk adası olduğuna inanarak **azim ve kararlılıkla** varlıklarını korudular.

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** KKTC bayrağındaki sembollerin anlamı; KKTC'nin kuruluş tarihi (**15 Kasım 1983**) ve kurucusu (**Rauf Denktaş**); Kıbrıs'ın fethi (**1571**) ve Kıbrıs Barış Harekâtı (**1974**) kronolojisi.

KAVRAMLAR

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (15 Kasım 1983).

Kıbrıs Barış Harekâtı: Türkiye'nin 1974'te adadaki Türkleri korumak için yaptığı harekât.

İdare: Yönetim.

Simge: Bir anlamı temsil eden işaret.

Azim: Bir işi başarmaya kararlı olma.

Rauf Denktaş: KKTC'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı.

Fetih: Bir yeri savaşla ele geçirme.

Gönder: Bayrak direği.

Vatansever: Vatanını seven, uğruna çalışan.

Nesil: Kuşak.

TÜRKİYE İLE KKTC'NİN ORTAK KÜLTÜRÜ

5. SINIF

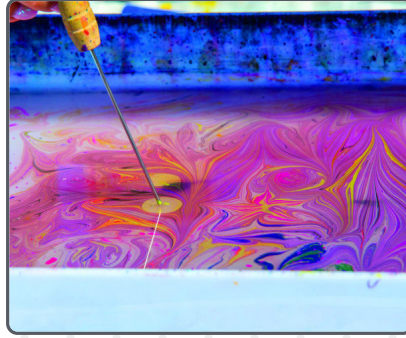
1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.2 TÜRKİYE İLE KKTC'NİN ORTAK KÜLTÜRÜ

Kıbrıs Türkleri Anadolu'dan adaya göç ederken **kültür, sosyal yaşam ve inançlarını** birlikte getirmiş, ada kültürüyle harmanlayıp gelecek nesillere aktarmıştır. Bu yüzden ülkemiz ile KKTC arasında pek çok **ortak kültürel unsur** vardır:

Türk kahvesi — su ve macunla ikram

Ebru — ortak el sanatı

Görsel 1.17 · Tarabulus kuşağı

ALAN	TÜRKİYE İLE KKTC'NİN ORTAK KÜLTÜRÜ
Yemek	Tarhana çorbası, humus, ızgara hellim, kabak çiçeği ve enginar dolması; Türk kahvesi her öğünden sonra ve misafirlikte — yanında su ve turunc / ceviz macunu
Halk oyunu	Ege illerimizin zeybeği KKTC'de de oynanır; tek başına veya daire şeklinde
Eşya	Zembil : hasırdan örülmüş kulplu torba ve sepet
El sanatı	Ahşap baskı, ebru , el dokuması kilimler
Giyim	Tarabulus kuşağı : ipek veya koyun yününden, kök boyalı bel kuşağı — adını Osmanlı dönemindeki Trablusgarp 'ta dokunmasından alır; Anadolu köylerinde ve folklor kıyafetlerinde de görülür

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** "Türkiye ile KKTC arasında ortak kültür öğelerine üç örnek yazınız." → yemek (hellim, tarhana, kahve), halk oyunu (zeybek), el sanatı (ebru), giyim (tarabulus kuşağı). Tarabulus kuşağının adının **Trablusgarp**'tan geldiği de sorulabilir.

KAVRAMLAR

Zembil: Hasırdan örülmüş kulplu torba.

Kök boya: Bitki köklerinden elde edilen doğal boya.

Kilim: El dokuması, tüysüz yaygı.

Zeybek: Ege yöresi halk oyunu.

Ortak unsur: İki kültürde de bulunan öge.

Tarabulus kuşağı: Trablusgarp'ta dokunan, KKTC ve Anadolu'da kullanılan bel kuşağı.

Ahşap baskı: Oyulmuş tahta kalıpla kumaşa desen basma sanatı.

Macun: Meyve veya cevizle yapılan koyu tatlı.

Harmanlamak: Farklı şeyleri karıştırıp bütün oluşturmak.

Göç: Bir yerden başka yere yerleşmek için taşınma.

5.1.2 KÜLTÜREL ÖZELLİKLERE SAYGI VE BİRLİKTE YAŞAMA

Çevremizde kendi kültürümüzden farklı bir **dil, kıyafet, yemek, kutlama törenine** sahip insanlarla karşılaşabiliriz. Kültürel özelliklere **saygı**, paylaşma ve bütünleşme ortamı sağlar, milletler arasındaki **ön yargıları** ortadan kaldırır, insanların birbirine saygı duyduğu bir ortam oluşturur.

Jan Linskens – 27 yıldır Kuşadası

Karadeniz horonu

Yurt dışındaki Türk öğrenciler

Kapadokya – turizm

HABER	İNSANLARI BİR ARAYA GETİREN DURUM	SONUÇ
Hollandalı turist Kuşadası'ndan kopamıyor	Turizm: 1996'da tatil için gelen Jan Linskens yüzmeyi ve dalışı Türkiye'de öğrendi	25 yıldır her tatilini Kuşadası'nda geçiriyor; "güzel arkadaşlıklar, güzel yemekler"
Türk ve Suriyeli aileler dostluk sofrası kuruyor	Göç ve uyum: Türk Kızılay Ankara Toplum Merkezi'nin ramazan projesi	Şakiriyeye ve fırında tavuk aynı iftar sofrasında; iyi ilişkiler, uyum
Ganalı doktor adayı Karadeniz kültürünü tanıtıyor	Eğitim: Yahaya Abdulai 2018'de tıp okumak için Rize'ye geldi	Türkçe öğrendi, horon oynadı, türkü söyledi; yöre halkı onu "manevi evlat" saydı
Döner Almanya'da en çok tercih edilen yiyecek	İş gücü göçü: 1961-1973 arasında işçi olarak Almanya'ya gidenler	Döner, currywurst'ü geride bırakıp en popüler yemek oldu; kültürler uyum içinde
Türk öğrenciler kültürel zenginlikleri tanıyor	Eğitim: MEB'in yurt dışına gönderdiği 3 bine yakın öğrenci	Gittikleri ülkenin dilini, kültürel mirasını ve çeşitliliğini tanıyor

Misafirperverlik: Ülkemize eğitim ve turizm için birçok misafir gelir. **Türk misafirperverliği** gereği misafirleri **dil, din, renk ayrımı yapmadan** saygı ve sevgiyle karşılarız; bir kısmı ülkemize yerleşir. Milletimiz tarih boyunca **mazlumun yanında** olmuştur: Balkanlar, Kafkaslar, Afganistan, Irak, Suriye'den gelen milyonlarca insana kapılarını açmış, sığınmacıları **geçici koruma** kapsamına alıp uyum projeleri yürütmüştür.

Selamlaşma ve aşure: **Selamlaşma** her kültürde farklıdır: Türkler el sıkışır, sarılır, **el öper**; Japonlar başını öne eğer; Filipinliler büyüklerinin elini alnına koyar; Fransızlar yanaktan öper; Yunanlar omza dokunur; Maoriler burun ve alınlarını birbirine bastırır. Kültürlerin bir arada olması **aşureye** benzetilir: farklı malzemeler aynı kazanda kaynayıp güzel bir tat oluşturur.

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** "Farklı kültürlerin bir arada olması neden aşureye benzetilir?" → **farklılıklar birleşince zenginlik ve uyum** oluşur. "Ülkesinden ayrılmak zorunda kalan arkadaşınıza uyum için ne yaparsınız?" → dilini öğrenmesine yardım, kültürünü tanıtmak, oyunlara dâhil etme, **saygı**.

TEST MİNİ TEST

5 soru · yeni nesil · önerilen süre 8 dakika

Doğru: ___ / 5

1 Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Türk kültürünün manevi öğelerinden biridir?

- A) Kayseri mantısı B) Büyüklerin elini öpme geleneği
C) Geleneksel Türk evindeki cumba D) Ebru sanatında kullanılan boyalar

2 Mangala oyunu Türk cumhuriyetlerinin yanı sıra Afrika'da Gana ve Kenya'da, Asya'da Endonezya ve Hindistan'da, Amerika'da Karayipler'de oynanmaktadır.

Bu bilgidan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Her ülkenin oyunları yalnızca kendine özgüdür. B) Kültürler arasında etkileşim ve ortak değerler vardır.
C) Geleneksel oyunlar artık oynanmamaktadır. D) Mangala yalnızca Türkiye'de bilinir.

3 KKTC bayrağının ortasındaki ay yıldız Türklüğü, üstteki kırmızı şerit Türkiye'yi, alttaki kırmızı şerit ise KKTC'yi simgeler.

KKTC ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) 15 Kasım 1983'te kurulmuştur. B) Kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'tır.
C) Kıbrıs 1571'de Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiştir. D) KKTC'de zeybek ve Türk kahvesi bilinmez.

4 Ganalı Yahaya Abdulai tıp eğitimi için geldiği Rize'de Türkçe öğrenmiş, horon oynamayı öğrenmiş; yöre halkı da onu manevi evlatları olarak kabul etmiştir.

Bu olay kültürel özelliklere saygının birlikte yaşamaya hangi katkısını en iyi gösterir?

- A) Ön yargıları ortadan kaldırıp kaynaşmayı sağlar. B) İnsanların kendi kültürlerini unutmasına yol açar.
C) Turizm gelirlerini azaltır. D) Yalnızca aynı dili konuşanların anlaşmasını sağlar.

5 Almanya'da aşure dağıtan bir görevli, "Farklı ürünler aynı kazanda kaynayıp güzel bir tat oluşturur." demiştir.

Görevli bu sözle aşureyi aşağıdakilerden hangisine benzetmektedir?

- A) Farklı kültürlerin uyum içinde bir arada yaşamasına B) Yemeklerin pahalılaşmasına
C) Her milletin ayrı ayrı yaşaması gerektiğine D) Geleneksel oyunların unutulmasına

SORU	CEVAP	KISA ÇÖZÜM
1. Soru	B	El öpme geleneği manevi kültürdür; mantı, cumba ve boyalar maddi öğelerdir.
2. Soru	B	Aynı oyunun birçok kıtada oynanması kültürel etkileşimi ve ortak değerleri gösterir.
3. Soru	D	Zeybek ve Türk kahvesi Türkiye ile KKTC'nin ortak kültür öğeleridir.
4. Soru	A	Farklı kültürden birinin benimsenmesi ön yargıları kaldırıp kaynaşmayı sağlar.
5. Soru	A	Aşure benzetmesi farklı kültürlerin birleşerek uyumlu bir bütün oluşturmasını anlatır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA

5. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.3 YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMADA BERABERİZ

Öğrenme çıktısı: Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine **katkıda bulunabileceksiniz**. Anahtar kavramlar: **yardımlaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik, STK**.

Türk toplumunun önemli özelliklerinden biri **yardımlaşma ve dayanışmaya** önem vermesi; iyi ve kötü günlerde **birlik ve beraberlik** içinde hareket etmesidir. Milletimiz sevinçleri paylaşarak çoğaltmış, hüznüleri omuz omuza vererek azaltmıştır. Geçmişten günümüze bunun pek çok örneği vardır.

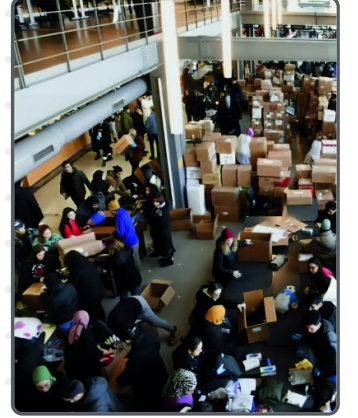
Görsel 1.26 · Sadaka taşı

Görsel 1.27 · Millî Mücadele'de emirlerin uygulanması (temsili)

Görsel 1.28 · Türk Kızılay kıyafet dönüşüm kutusu

Görsel 1.29 · Depremzedeler için toplanan yardımlar

DÖNEM	YARDIMLAŞMA ÖRNEĞİ	ÖNEMİ
Selçuklu ve Osmanlı	Sadaka taşı: meydanlara, cami ve çeşme yanlarına konurdu. Yardım etmek isteyen taşın içine para bırakır; ihtiyaç sahibi gecenin geç saatinde kimseye görünmeden ihtiyacı kadar alırdı.	İhtiyaç sahibi incinmez, mahremiyeti korunur; hayır amacına ulaşır.
Millî Mücadele	Mustafa Kemal Paşa'nın yayımladığı emirler le ordunun giyinme, beslenme, cephane ihtiyaçları karşılandı; millet tüm yokluklara rağmen varını yoğunu ortaya koydu.	Vatanın kurtuluşu için millet-ordu dayanışması .
Günümüz	Türk Kızılay " 2. El Tekstil " projesi: kıyafet dönüşüm kutularında toplanan ürünlerin geri dönüşüm geliri barınma, gıda, giyim ve eğitim desteğine kaynak olur.	Hem yardım hem geri dönüşüm ; kaynaklar israf edilmez.
6 Şubat 2023	Asrın felaketi: Kahramanmaraş merkezli depremde halk tek yürek olup maddi ve manevi yardımlarla depremzedelerin yaralarını sardı.	Toplumsal birlik ve beraberliğin en güçlü örneği.

Mahremiyet neden önemli?: Yardım yapılan kişilerin **incinmemesi** için mahremiyet önemlidir: sadaka taşı, kimliği gizli bağış kutuları ve kumbaralar bu anlayışın devamıdır. Yardımlaşma toplumda **güven, sevgi, dayanışma ve aidiyet** duygularını geliştirir.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** "Sadaka taşı uygulamasının amacı nedir? Günümüzde benzer bir uygulamaya örnek veriniz." → amaç: **ihtiyaç sahibini incitmeden** yardım; örnek: **askıda ekmek, bağış kutusu**.
- "Millî Mücadele'de yaşasaydınız emirlere neden destek verirdiniz?" → vatanın kurtuluşu, ordunun ihtiyaçları, dayanışma.

5.1.3 YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA FAALİYETİ YAPAN KURUMLAR

Ülkemizde yardımlaşma ve dayanışma çalışmaları **kamu kurum ve kuruluşları** ile **sivil toplum kuruluşları (STK)** tarafından yürütülür. Kamu kurumları ülkenin her yerinde; STK'lar kurulduğu bölgede ve ülke genelinde faaliyet gösterir. Amaç: **yoksulluğu azaltmak**, yaşam koşullarını iyileştirmek, toplumdaki sorunları azaltarak **birlik ve beraberliği güçlendirmek**.

KURUM	TÜRÜ	YAPTIĞI ÇALIŞMALAR
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Kamu	Ulusal Vefa Programı : yaşlı ve özel gereksinimli vatandaşların ev temizliği, kişisel bakım gibi temel ihtiyaçları; ekipler haneleri düzenli ziyaret eder; 127.720 vatandaşın ihtiyacı karşılandı.
AFAD	Kamu	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: afet ve acil durumlarda süreci yönetir , arama-kurtarma ve yardımları koordine eder.
T.C. Millî Eğitim Bakanlığı	Kamu	Depremde okullar, pansiyonlar, öğretmenleri barınmaya açıldı; MEB AKUB ekibi arama-kurtarmaya destek verdi; meslek liseleri ve halk eğitim merkezlerinde çadır, uyku tulumu, battaniye, soba, atkı, bere üretildi.
Belediyeler	Kamu (yerel)	Deprem bölgesine hizmet; sosyal sorumluluk projelerine destek (kitap temini gibi).
Türk Kızılay	STK	Bağış kutuları, kıyafet dönüşüm kutuları, toplum merkezleri, afetlerde barınma ve gıda yardımı.
Okul kulüpleri / öğrenci grupları	Gönüllü	Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kulübü, kumbaralar, kermes, kitap toplama, sadaka kutusu.

Yardım faaliyetlerinin etkisi: Bireylere etkisi: temel ihtiyaçları karşılanır, yalnız bırakılmaz, güven ve umut duyar. **Topluma etkisi:** yoksulluk azalır, sorunlar küçülür, **birlik ve beraberlik** güçlenir, değerler (yardımseverlik, duyarlılık) yaygınlaşır.

Okulda neler yapılabilir?: Kumbara ve kitap kampanyası, kermes, ihtiyaç sahibi arkadaşlara giysi-kırtasiye desteği, yaşlı ziyaretleri, fidan dikimi, deprem bölgesine mektup ve malzeme gönderme, Kızılay bağış kutusu.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** "Kamu kurumu ile sivil toplum kuruluşu arasındaki farkı yazınız; her birine örnek veriniz." → Kamu: **devlete bağlı**, her yerde (AFAD, bakanlıklar); STK: **gönüllülük** esaslı (Türk Kızılay, dernekler, vakıflar).
- Ulusal Vefa Programı kimlere yöneliktir? → **yaşlı ve özel gereksinimli** vatandaşlar.

KAVRAMLAR

Kamu kurumu: Devlete bağlı, halka hizmet veren kuruluş.

STK: Sivil toplum kuruluşu; gönüllülerin kurduğu dernek, vakıf.

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Ulusal Vefa Programı: Yaşlı ve özel gereksinimli vatandaşlara evde bakım programı.

Özel gereksinimli: Günlük yaşamda desteğe ihtiyaç duyan birey.

Kronik hastalık: Uzun süren, sürekli hastalık.

MEB AKUB: MEB'in arama kurtarma birimi.

Koordine etmek: Çalışmaları uyumlu biçimde düzenlemek.

Yoksulluk: Temel ihtiyaçları karşılayamama durumu.

Kermes: Yardım toplamak için düzenlenen satış etkinliği.

SOSYAL SORUMLULUK PROJESİ NASIL YAPILIR?

5. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.3 SOSYAL SORUMLULUK PROJESİ: "EL ELE, GÖNÜL GÖNÜLE"

Uğur Öğretmen ve öğrencileri, deprem bölgesindeki bir okulun öğrencilerine yönelik bir **sosyal sorumluluk projesi** hazırladı. Önce AFAD, STK ve MEB'in çalışmalarını incelediler; fikirlerin **güçlü ve zayıf yönlerini** belirlediler; sınıf olarak karar verip beş görev grubu oluşturdular.

GÖREV GRUBU	TEMSİLCİ	NE YAPTI?
Yönetici	Emir Taha	Süreci baştan sona yönetti, gruplar arası iletişimi sağladı; okul idaresine resmî başvuru yapıp müdürden onay aldı.
İhtiyaç saptama	Ayşe	AFAD, belediye ve STK'ların ihtiyaç listelerini inceleyip ihtiyaç listesi hazırladı: kıyafet (mont, kazak, ayakkabı), temizlik (sıvı sabun, peçete, çöp torbası), kırtasiye (kitap, defter, kalem).
Kaynak belirleyici	Aliye	Malzemeleri temin etmek için velilerin katılacağı bir kermes ve sadaka taşından ilham alan sadaka kutusu planladı.
Kampanya sorumlusu	Ali	Kutuların ve kermesin yerlerini belirledi; davetiye hazırlayıp esnafa dağıttı; okul aile birliğiyle velileri bilgilendirdi.
Faaliyet yürütücüsü	Ahmet	Okul idaresinden izinleri aldı; etkinlik planını hazırlayıp uyguladı; görevleri dağıtıp kontrol etti.

Zayıf yönler: Gruplar arası iletişimin zayıf olması · gazete haberlerine az yer verilmesi · sadaka kutusunun kurumsal güveninin olmaması · bazı velilerin davetiye dağıtımına zaman ayıramaması · kermes görev listesinin olmaması

Alınan kararlar (çözümler): Velilerin izniyle **e-posta** açıldı · haberlerden çanta ve boya kalem de listeye eklendi · kutu için **Türk Kızılay** ile iletişime geçildi (dilekçeyle bağış kutusu) · davetiyeleri öğretmenler dağıttı · görevli listesi önceden yapıldı

1
Kızılay bağış kutularının okul koridoruna konması ve kermes davetiyelerinin dağıtılması

2
Kermes etkinliğinin yapılması

3
İhtiyaç listesindeki malzemelerin alınması

4
Bağış kutularının Kızılay'a teslimi; malzemelerin **kargo** ile deprem bölgesine gönderilmesi

Sonuç: Kermes büyük ilgi gördü, katılanlar çevreyi temiz tuttu; kumbarasındaki tüm parayı bağışlayan öğrenciler oldu; toplanan parayla malzemeler alınıp ulaştırıldı. Süreç **dijital sunu** ile tüm sınıflara izletildi, yerel gazetelerde haber oldu. Proje öğrencilerin **dayanışma, fedakârlık, iyilikseverlik** değerlerini ve aralarındaki **birlik ve beraberliği** güçlendirdi.

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** Bir proje metni verilir "öğrencilerin fikir ürettiği / görev paylaştığı / fikirleri uygulamaya koyduğu" yargılarından hangilerine ulaşıldığı sorulur (kitaptaki örnek soru: **I, II ve III**). Proje adımlarını **sırayla** yazabilmelisiniz.

KAVRAMLAR

Sosyal sorumluluk projesi: Toplum yararına planlanan gönüllü çalışma.

Zayıf yön: Bir fikrin eksik, geliştirilmesi gereken tarafı.

Anekdöt kaydı: Gözlemlerin kısa notlarla kaydedilmesi.

Davetiye: Etkinliğe çağrı yazısı.

Güçlü yön: Bir fikrin başarıyı kolaylaştıran tarafı.

Alternatif çözüm: Sorun için önerilen başka yol.

Dilekçe: Bir istek için kuruma verilen resmî yazı.

Okul aile birliği: Veli ve öğretmenlerin okul için oluşturduğu birlik.

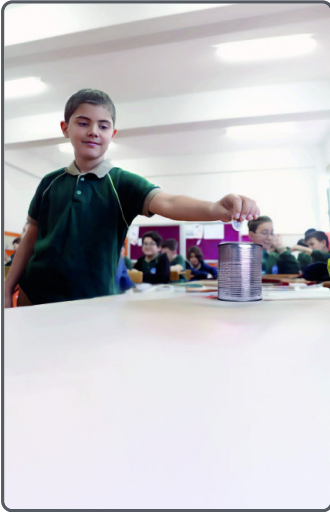
YARDIM HABERLERİ · DEĞERLER · ÖĞRENME ALANI ÖZETİ

5. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.3 YARDIM HABERLERİ VE DEĞERLERİMİZ

HABER	NE YAPILDI?	GELİŞEN DEĞERLER
Yardımseverlikleriyle 11 ülkede kalplere dokundular	Bir ortaokulun sosyal yardımlaşma kulübü sınıflara kumbaralar koydu; öğretmen, öğrenci ve veli bağışlarıyla 7 yılda Somali, Uganda, Togo, Nepal gibi ülkelere yetimhane, mescit, okul, sağlık ocağı, su kuyusu yaptırıldı.	Yardımseverlik, duyarlılık, insan sevgisi
Meslek lisesi öğrencileri yardıma koşuyor	Yalnız yaşayanların bozuk fırın, buzdolabı, mobilyasını tamir ettiler; köy okullarına kütüphane kurdular; masa, sandalye, atkı, bere hediye ettiler; tekerlekli sandalye, protez temin ettiler; 14 okuldaki fırında pişen ramazan pideleri 100 bin eve dağıtıldı.	Fedakârlık, dayanışma, çalışkanlık, sorumluluk
Etnospor Kültür Festivali	Yağlı güreş, cirit, okçuluk gibi geleneksel sporlar; 26 ülkeden binden fazla katılımcı. Geleneksel sporların birleştirici gücü birlik ve kardeşlik bağlarını pekiştirir.	Birlik-beraberlik, saygı, barış, huzur

Görsel 1.40 · Sınıf kumbarasına bağış

KİM?	KİME?	NEREDE / NE ZAMAN?	NEDEN?	NASIL?
Ben / sınıfım	İhtiyaç sahibi çocuklara, yaşlılara, depremzedelere	Okulumda, mahallemde; ihtiyaç olduğunda, hemen	Yardım etmek beni mutlu eder; toplumsal birlik güçlenir	Kumbara, kermes, kitap-giysi kampanyası, ziyaret, gönüllülük

Kim kime, nasıl yardım etmeli?: Bir yardım kampanyası **toplumsal birliğe** katkı sağlar: insanlar ortak amaçta buluşur, güven artar, kimse yalnız kalmaz.

METİN	VURGULANAN DEĞERLER
"Her grubun kendine ait kuralları vardır. Grubun her üyesi bu kurallara uymalıdır."	Sorumluluk, saygı, adalet
"Türk misafirperverliği gereği misafirlere dil, din, renk ayrımı yapmayız; kültürel zenginliklere olumlu yaklaşırız."	Saygı, adalet, özgürlük, duyarlılık
"Asrın felaketinde halkımız tek yürek olup depremzedelerin yaralarını sardı; maddi ve manevi her türlü desteği verdi."	Yardımseverlik, duyarlılık, sorumluluk, fedakârlık

1. Öğrenme alanı – özet diyagramı: **Gruplar ve rollerimiz** → dâhil olduğumuz gruplar (aile, okul...), rollerimiz, rollerin getirdiği hak ve sorumluluklar. **Kültürel zenginlikler** → kültürümüzden örnekler (zeybek, ebru, kahve), farklı kültürleri buluşturan durumlar (turizm, eğitim, göç). **Yardımlaşma ve dayanışma** → geçmişten örnekler (sadaka taşı), kurumlar (Kızılay, AFAD, bakanlıklar), faaliyetlerin topluma katkısı (birlik ve beraberlik).

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** Metin verilip "hangi değerlere vurgu yapılmıştır?" → değer adlarını doğru yazın: yardımseverlik, duyarlılık, sorumluluk, saygı, adalet, fedakârlık, dayanışma. "Etnospor Festivali'nin birlikte yaşama katkısı nedir?" → sporla ayrılmaları kaldırma, **birlik-beraberlik ve saygı**.

TEST MİNİ TEST

5 soru · yeni nesil · önerilen süre 8 dakika

Doğru: ___ / 5

- 1 Selçuklu ve Osmanlı döneminde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına konulan sadaka taşlarına yardım etmek isteyenler para bırakır; ihtiyaç sahipleri gece geç saatlerde kimseye görünmeden ihtiyacı kadar parayı alırdı.

Bu uygulama ile en çok aşağıdakilerden hangisi korunmak istenmiştir?

- A) Yardım edenin zenginliği B) İhtiyaç sahibinin mahremiyeti ve onuru
C) Taşın sağlamlığı D) Cami ve çeşmelerin temizliği

- 2 • AFAD afet ve acil durumlarda süreci yönetir.
• Türk Kızılay bağış kutuları ve toplum merkezleriyle yardım toplar.
• Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ulusal Vefa Programı'nı yürütür.

Bu kurumlardan hangisi ya da hangileri sivil toplum kuruluşudur?

- A) Yalnız AFAD B) Yalnız Türk Kızılay
C) AFAD ve Bakanlık D) Üçü de

- 3 "El Ele, Gönül Gönüle" projesinde ihtiyaç saptama grubu AFAD ve STK'ların listelerini inceleyerek ihtiyaç listesi hazırlamış, kaynak belirleyici grup ise kermes ve sadaka kutusu planlamıştır.

Bu bilgiye göre projede aşağıdakilerden hangisi yapılmıştır?

- A) Görev paylaşımı yapılarak planlı çalışılmıştır. B) Tüm işleri öğretmen tek başına yapmıştır.
C) Deprem bölgesine gidilmeden proje bitirilmiştir. D) İhtiyaçlar rastgele belirlenmiştir.

- 4 Bir ortaokulun kulübü sınıflara koyduğu kumbaralarla topladığı bağışlarla 7 yılda dokuz ülkede okul, sağlık ocağı ve su kuyusu yaptırmıştır.

Bu çalışma öğrencilerde öncelikle hangi değer gelişmesine katkı sağlar?

- A) Tasarruf B) Yardımseverlik
C) Çalışkanlık D) Özgürlük

- 5 Meslek lisesi öğrencileri yalnız yaşayan vatandaşların bozuk eşyalarını tamir etmiş, köy okullarına kütüphane kurmuş ve okullarda üretilen ramazan pidelerini ihtiyaç sahibi evlere dağıtmıştır.

Öğrencilerin bu çalışmaları için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Toplumsal dayanışmaya katkıda bulunmuşlardır. B) Mesleki deneyim kazanmışlardır.
C) Yalnızca kendi ihtiyaçlarını düşünmüşlerdir. D) Fedakârlık göstermişlerdir.

SORU	CEVAP	KISA ÇÖZÜM
1. Soru	B	Kimseye görünmeden alma, ihtiyaç sahibinin incinmemesi ve mahremiyeti içindir.
2. Soru	B	AFAD ve bakanlık kamu kurumu, Türk Kızılay sivil toplum kuruluşudur.
3. Soru	A	Farklı gruplar farklı görevler üstlenmiş; planlı bir görev paylaşımı yapılmıştır.
4. Soru	B	Bağış toplayıp ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak yardımseverlik değeridir.
5. Soru	C	Öğrenciler başkalarının ihtiyaçları için çalışmıştır; kendi ihtiyaçlarını düşündükleri söylenemez.

DAHA FAZLASI İÇİN OKUT!

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitap Tavsiyeleri

Yazılıdan 100 almaya hazır mısın? Bu sorularla kendini test ettin, şimdi sıra denemelerde ve bursluluk sınavlarında fark yaratmakta! **Voltaj Serisi** kitaplarıyla pratik yap, sınav maratonunda hep bir adım önde ol.

Etkinlikli Temel Kitap

- ✓ Sade ve anlaşılır dil.
- ✓ Kavrama Testleri.
- ✓ Açık Uçlu Sorular.
- ✓ Video Çözümü.

36 Haftalık Fasikül

- ✓ Haftalık plana uygun.
- ✓ Süreç değerlendirme.
- ✓ Performans takibi.
- ✓ Video Çözümü.

Soru Bankası

- ✓ Beceri temelli sorular.
- ✓ Analitik yaklaşım.
- ✓ Bölüm değerlendirme.
- ✓ Video Çözümü.

SOSYAL BİLGİLER DÜNYASI®

Bu metin ve doküman Muammer ASLAN tarafından "Sosyal Bilgiler Dünyası" için hazırlanmıştır.

www.sosyalbilgilerdunyasi.com